

SXEDIO-B.64

30.5.1987: Ο ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ ΔΗΛΩΝΕΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΚΑΤΕΣΤΗ ΔΥΝΑΤΟΝ ΝΑ ΔΙΕΝΕΡΓΗΘΕΙ ΕΠΙΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΕΙΣΒΟΛΕΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΛΗΨΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΔΙΟ ΤΗΣ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΙΑΣ ΕΝΩ ΑΠΕΤΥΧΕ Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ ΣΤΟ ΝΗΣΙ ΜΕ ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ ΤΟΝ ΙΔΙΟ

Ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Κωνσταντίνος Καραμανλής σε υπόμνημά του στην Εξεταστική Επιτροπή για το φάκελο της Κύπρου ανέφερε (αποσπάσματα από το βιβλίο του Κώστα Χρ. Τζωρτζή "Οι ήρωες του 1974" (Λευκωσία 2003):

"Τα γεγονότα που έλαβαν χώρα στη διάσκεψη της Γενεύης και κατέληξαν στην 14η Αυγούστου τα γνωρίζει καλλίτερα ο τότε αντιπρόεδρος της Κυβερνήσεως και υπουργός Εξωτερικών κ. Μαύρος που μετείχε της διασκέψεως και εκτίθενται λεπτομερώς στα τηλεγραφήματα και στα πρακτικά που βρίσκονται όλα τα αρχεία του υπουργείου Εξωτερικών και υποθέτω και στο φάκελο της Επιτροπής σας. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το πρακτικό της τελευταίας και δραματικής συνεδριάσεως της 13ης Αυγούστου, που δίδει το μέγεθος της δολιότητας και της ανεντιμότητας της Τουρκίας.

Στην Αθήνα, μόλις πληροφορήθηκα την εγκληματική αυτή ενέργεια των τούρκων, εσπευσα συνοδευόμενος και από τον υπουργό κ. Ράλλη στις 5 το πρωί στο Πεντάγωνο όπου συναντήσαμε τον κ. Αβέρωφ και τους τέσσερις αρχηγούς των Επιτελείων. Συνεκροτήθη αμέσως σύσκεψη, τα συμπεράσματα της οποίας εκτίθενται λεπτομερώς στο συνημμένο Πρακτικό της 14ης Αυγούστου που συνέταξε ο κ. Αβέρωφ. Αφού ενημερώθηκα επί της καταστάσεως έδωσα εντολή: Πρώτον όπως τα τρία υποβρύχια που ευρίσκοντο καθ' οδόν προς Κύπρον επισπεύσουν την πορεία τους και προσβάλλουν τις τουρκικές ναυτικές δυνάμεις. Και δεύτερον όπως το σταθμεύον στο Ηράκλειο της Κρήτης σμήνος αεριωθουμένων

απογειωθεί αμέσως και αναλάβει δράση στην Κύπρο.

Οι αρχηγοί των Επιτελείων διειτύπωσαν αντιρρήσεις θεωρώντας την επιχείρηση αυτή ανέφικτη και εξέθεσαν τους κινδύνους που θα αντιμετώπιζε. Κατόπιν τούτου εγκατελείφθη η ανωτέρω σκέψη και έδωσα εντολή να ετοιμασθεί τάχιιστα μια Μεραρχία στη Ρόδο ή στην Κρήτη για να αποσταλεί με πρώτη ευκαιρία στην Κύπρο. Οι αρχηγοί εδήλωσαν ότι ήτο δυνατόν να συγκροτηθεί η Μεραρχία αυτή σε **6-7** ημέρες προσέθεσαν όμως ότι θα ήταν αδύνατο να φθάσει στην Κύπρο χωρίς πλήρη αεροπορική κάλυψη, δεδομένου ότι θα εβάλλετο καθ' οδόν ή και αν έφθανε θα παρέμενε αιχμάλωτη των τούρκων, οι οποίοι σε αντίθεση με μας, είχαν την ευχέρεια να ενισχύουν απεριόριστα της δυνάμεις τους.

Την ίδια ημέρα κατήγγειλα στη διεθνή κοινή γνώμη το έγκλημα αυτό της Τουρκίας με τη συνημμένη δήλωση μου. Συγχρόνως η κυβέρνηση μου, διαμαρτυρούμενη για την αδράνεια της Συμμαχίας στην Κυπριακή κρίση, ανακοίνωσε την αποχώρηση της Ελλάδος από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ, με σκοπό αφενός μεν να προβάλλει εντονότερα στη διεθνή κοινή γνώμη το δράμα της Κύπρου, αφετέρου δε να ασκήσει πίεση επί των συμμάχων μας να επέμβουν ενεργά στο κυπριακό. Η ενέργεια αυτή της κυβερνήσεως προκάλεσε, ως ήτο φυσικό, ζωηρή εντύπωση με αποτέλεσμα τα μεν Ηνωμένα Έθνη, στα οποία προσέφυγε η Ελλάς να καταδικάσουν με τις υπ' αριθμ. **357, 358, 359** και **361** αποφάσεις τους την Τουρκία, οι δε ΗΠΑ να επιβάλουν εις αυτήν το ΕΜΠΑΡΚΟ θα διευκόλυνε τη λύση του Κυπριακού.

Την επομένη το πρωί δηλαδή της **15ης** Αυγούστου, συνεκάλεσα και νέα σύσκεψη κατά την οποία, αφού διαπιστώσαμε και πάλι την αδυναμία στρατιωτικής επεμβάσεως στην Κύπρο, ανέθεσα στον κ. Μαύρο να ζητήσει από την αγγλική κυβέρνηση όπως υπό την ιδιότητα της ως Εγγυητριάς δυνάμεως, προσφέρει αεροπορική κάλυψη στην αποστολή αυτή. Η αγγλική κυβέρνηση, όχι μόνο ηρνήθη τη συνδρομή της, αλλά και

χαρακτήρισε τη σχεδιαζόμενη επιχείρηση αναποτελεσματική και πολλαπλώς επικίνδυνη.

Μετά την άρνηση και της Αγγλίας να συμπράξει στην επιχείρηση εξήτησα την περίπτωση να διακινδυνεύσω την αποστολή της Μεραρχίας και να επιβιβαστώ και ο ίδιος αυτής, με τη σκέψη και την ελπίδα ότι η παρουσία μου θα μπορούσε να περιορίσει τον κίνδυνο της προσβολής της νηοπομπής από τους τούρκους. Υστερα όμως από νέα μακρά σύσκεψη εγκατελείφθη και η σκέψη αυτή διότι εκρίθη ότι μόνο ανέφικτη, αλλά και επικίνδυνη τόσο για την τύχη της μεραρχίας όσο για την ασφάλεια της ηπειρωτικής Ελλάδας.

Το αποτέλεσμα όλων αυτών των συσκέψεων ήταν να διαπιστωθε ότι οποιαδήποτε στρατιωτική ενέργεια στην Κύπρο θα αποτελούσε επιχείρηση αυτοκτονίας, ενώ συγχρόνως θα εξασθένιζε την άμυνα μας στο Αιγαίο και τη Θράκη, όπου η Τουρκία διατηρούσε ανέπαφες και έτοιμες εις υπέρτερες δυνάμεις της. Με τις διαπιστώσεις αυτές συμφωνούσαν εξάλλου, όχι μόνο όλοι οι Ανώτατοι αξιωματικοί της εποχής εκείνης, που είχαν συμβουλευτεί, αλλά και η πολιτική ηγεσία της Κύπρου και της Ελλάδος. Αλλωστε οι αδυναμίες αυτές επιβεβαιώθηκαν και από το γεγονός ότι αποφεύχθηκε δυναμική ενέργεια στην Κύπρο και κατά τις αλληπάλληλες κρίσεις του κυπριακού που σημειώθηκαν έκτοτε.

Μετά τις οδυνηρές αυτές διαπιστώσεις δεν απέμενε άλλη οδός για τον περιορισμό των συνεπειών του εγκλήματος της Τουρκίας παρά ο διπλωματικός και πάλι αγώνας, με σκοπό τη δημιουργία ευνοϊκών προϋποθέσεων για την επανάληψη του διαλόγου, την οποία άλλωστε συνεβούλευαν και όλες οι ξένες κυβερνήσεις.

Χαρακτηριστικό του κλίματος που περιέβαλε τότε την κυπριακή κρίση είναι και το συνημμένο μήνυμα, το οποίο μου διεβίβασε στις 20 Αυγούστου διά του πρεσβευτού κ. Δούντια, ο Μακάριος, ο οποίος προ του κινδύνου του εμφυλίου σπαραγμού μεταξύ των αντιμαχομένων παρατάξεων στην Κύπρο παρέτεινε την

παραμονή του στο εξωτερικό και τετράμηνο περίπου.

Κατά το κρίσιμο διάστημα του Ιουλίου και του Αυγούστου σημειώθηκαν, όπως ήταν φυσικό άμεσες και έμμεσες επαφές και συνομιλίες με ξένες κυβερνήσεις, όπως εκείνες της Γιουγκοσλαβίας του Πακιστάν, του ΟΗΕ κλπ. που προσφέρονταν να μεσολαβήσουν για την επανάληψη του διαλόγου και την εξεύρεση λύσεως του προβλήματος. Πρακτικά και κείμενα των συνομιλιών αυτών ευρίσκονται στα αρχεία του υπουργείου Εξωτερικών και πιστεύω και το φάκελο της επιτροπής σας".